

Prof. Dr. Gál István László
tanszékvezető egyetemi tanár, ügyvéd
PTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék
www.vedo-ugyved.hu

Az elektronikus optikai eszközök (éjjellátók, hőkamerák) használata a vadászatban 2018. január 2-től

Bevezető gondolatok

Hosszú évekre visszanyúló vita hazánkban, hogy etikus-e éjjellátó céltávcsővel vadászni. Nagyapám az 1940-es években kezdett vadászni, golyós puskáján négyszeres nagyítású, az akkori kor technikai színvonalának megfelelő kiváló német céltávcső volt. Azok az öreg vadászok, akik a XX. század elején vagy az 1800-as évek második felében születtek, gyakran mondogatták neki: nem etikus céltávcsővel vadászni, esélyt kell adni a vadnak. Nagyapámnak ezzel kapcsolatban az volt a véleménye, hogy az érvel elsősorban a nyílt irányzék mellett, aki nem tudja megvenni a céltávcsövet.

A 2000-es években az éjjellátó eszközök, napjainkban a hőkamerák kezdenek rohamosan elterjedni a piacon, és a vadásztársadalom azóta két részre oszlik: akinek van, harciasan érvel mellette (főleg, aki a kereskedelemben is érdekelt), aki pedig nem engedheti meg magának, az határozottan ellenzi. Érvek és ellenérvek csapnak össze, lássunk ezekből néhány jellemzőt. Az elektronikus optikai eszközök mellett szóló érvek: kíméletesebb a vadnak, mint meglámpázni, és kapásból rálőni. Emellett biztonságosabb is, hiszen előtte meg lehet nézni, hogy nem ember jön ki a kukoricából, akire ráemeljük a puskát. A vadkárelhárítás hatékonysága pedig (vaddisznó esetében) ilyen technikai eszközök nélkül lényegesen kisebb. Ellenük szóló érv az, hogy a vadnak legalább éjszaka nyugalomra van szüksége. Etikátlan, nem ad esélyt a vadnak. Ellenérvként hozzák fel továbbá, hogy egy ilyen eszközökkel felszerelt vadász komoly „mészárlást” rendezhet a vadállományban éjszaka, és az egy vadászatban elejtett több vad közül nem biztos, hogy mind bekerül a hűtőházba, lehet, hogy egy-kettő közvetlenül a csomagtartóban fog összeesni... Persze tegyük hozzá rögtön: aki etikátlan, lop, kapzsi, az éjjellátó nélkül is így fog viselkedni. Hangsúlyozom, hogy az elektronikus optikai eszközökkel kapcsolatos etikai vitában nem kívánok állást foglalni. Céloom csupán az, hogy a jogi szabályozás jelenlegi helyzetéről adjak objektív, értékelésmentes bemutatást úgy, hogy a nem jogász végzettségű hallgatóság számára is érthető legyen. A témával a gyakorlatban is

foglalkozó ügyvédként és egyetemi professzorként is többször kapcsolatba kerültem az elektronikus optikai eszközök problémakörével.

Rövid tanulmányomban az ügyvédi gyakorlatom alapján is azt fogom bemutatni, hogy az elektronikus optikai eszközök tartása, birtoklása semmilyen körülmények között nem minősül bűncselekménynek. Elektronikus optikai céltávcsövek (hőkamerás vagy éjjellátó céltávcső, beépített szálkereszttel) megvásárlása, birtoklása szintén nem bűncselekmény, de a vadászat során történő használata viszont már bűncselekménynek minősül, 2016. július 1. óta¹.

A tanulmány első felében a fogalom meghatározását, második felében pedig a jogi minősítést mutatom be. Ennek keretében bizonyítani fogom, hogy az engedély nélküli birtoklás, megszerzés, tartás magánszemélyek esetében semmilyen éjjellátó vagy hőkamera esetében nem bűncselekmény (tehát céltávcsövek esetében sem), az engedély nélküli kereskedelem, szervízhálózat működtetése viszont már haditechnikai eszközzel visszaélésnek minősül, tehát bűncselekmény. Be fogom mutatni végül, hogy mikor minősül orvvadászatnak az éjjellátó vagy hőkamerás eszközök használata. Az előadásom végén pedig összefoglalom, hogy legálisan milyen körülmények között lehet egy sportvadásznál éjjellátó vagy hőkamera.

Minden elektronikus optikai eszköz egyben „éjszakai lövésre alkalmas célzóeszköz” is?

Az alcímben szereplő kérdés nyilvánvalóan provokatív. Nem minden elektronikus optikai eszköz alkalmas éjszakai lövésre, és nyilván nem is mindegyik célzóeszköz. De a kérdésre nem lehet úgy sem válaszolni, hogy a józan ész alapján úgyis mindenki tudja, melyikkel lehet lőni, melyikkel nem. Mivel büntetőjogi felelősség múlhat a válaszon, az in dubio pro reo évszázados büntetőjogi elvének figyelembe vételével az értelmezés nem lehet semmilyen mértékben kiterjesztő. Vagyis: a tágabb kategória, az elektronikus optikai eszköz magában foglalja az összes éjjellátót, hőkamerát, de akár még az olyan hagyományos céltávcsöveket is, amelyek piros ponttal, világítóponttal rendelkeznek. A Vadászati törvény vonatkozó rendelkezése² szerinti tiltott vadászati eszközök azonban ezek közül kizárólag az „elektronikus képnagyítóból vagy képátalakítóból álló, éjszakai lövésre alkalmas célzóeszközök”. Ezt értelmezve az in dubio pro reo elvének megfelelően csak olyan eszközök tartoznak ide, amelyek kifejezetten célzóeszközök, nem pedig célzásra is alkalmas eszközök. Kizárható tehát a binokuláris távcsövek mellett a nappali távcső elé vagy mögé is illeszthető

¹ A 2015. évi CLXXXIII. tv. 20. §-a ekkor emelte be a tiltott vadászati eszközök közé az elektronikus képnagyítóból vagy képátalakítóból álló, éjszakai lövésre alkalmas célzóeszközöket.

² 1996. LV. törvény 37/A §. (1) bekezdés 11. pont

elektronikus optikai eszköz, azaz a monokuláris éjjellátó keresőtávcső vagy hőkamera is. Ezek ugyanis nem célzóeszközök. Gyakorlatilag a beépített szátkeresztes éjjellátó vagy hőképképző, kifejezetten céltávcsőnek gyártott eszközök tartoznak ebbe a kategóriába, más eszköz nem. Bár a vadászati törvény 37/A. § (3) bekezdése kimondja, hogy „A hivatásos vadász munkaköri feladatainak ellátása során éjjellátó keresőtávcsövet is használhat”, amiből nyelvtani és logikai jogértelmezés alapján megállapítható, hogy éjjellátó keresőtávcső csak a hivatásos vadásznál lehet jogszerűen, ennek ellenére, ha sportvadásznál van ilyen eszköz, az nem tiltott vadászati eszköz, mivel nem célzóeszköz. Szigorúan különbséget kell tennünk a vadászattal kapcsolatos nem büntetőjogi előírások áthágása, a vadászat rendjének megsértése (szabálysértés) és az orvvadászat (bűncselekmény) között. A könnyebb megértés végett a fentieket táblázatba is foglaltuk:

	beépített szátkeresztes éjjellátó vagy hőkamerás céltávcső	éjjellátó vagy hőkamerás kereső (minden olyan eszköz, amiben nincs beépített szátkereszt)
hivatásos vadász	bűncselekmény (orvvadászat)	legális
sportvadász	bűncselekmény (orvvadászat)	legális

El kell választani végül az elektronikus optikai eszköz és a haditechnikai eszköz fogalmát, ami jogi szakkifejezés. Haditechnikai eszköznek minősül egyébként a vadászok által használt elektronikus optikai eszközök legalább 90%-a, legalábbis a saját szubjektív becslésem és az ügyvédi tapasztalataim szerint. A nemzetközi kötelezettségen alapuló közbiztonsági célú gazdasági előírások Magyarország mint EU tagállam és mint a nemzetközi államközösség egyik tagja számára olyan tilalmakat és magatartási szabályokat tartalmaznak, amelyek betartása elsősorban nem a hazai, hanem a nemzetközi közbiztonság fenntartásához szükségesek. Hazánk új Büntető törvénykönyve, a 2012. évi C. törvény, amelynek megalkotásában a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium által felkért külső szakértőként személyesen is lehetőségem nyílt részt venni, részben újraszabályozta az e körbe sorolt

bűncselekményeket.³ Ezek közül a haditechnikai termékkel vagy szolgáltatással való visszaélést mutatom be, a témához való kapcsolódása szerint. Itt fogom bemutatni a haditechnikai eszköz fogalmát is.

Haditechnikai termékkel vagy szolgáltatással visszaélés

329. § (1) Aki

a) engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve haditechnikai terméket gyárt, forgalomba hoz, vagy haditechnikai szolgáltatást nyújt,

b) haditechnikai terméket az engedélytől eltérően használ fel,

c) tiltott haditechnikai terméket előállít, megszerz, felhasznál, tart, átad, forgalomba hoz, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít,

büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki

a) vegyi, biológiai vagy nukleáris fegyver, más nukleáris robbanóanyag, illetve ezeket célba juttatni képes rakétatechnikai eszköz kifejlesztésével, gyártásával, kereskedelmével, karbantartásával, javításával, észlelésével, azonosításával vagy elterjesztésével kapcsolatban műszaki támogatást nyújt, valamint

b) az a) pontban foglaltaktól eltérő, más katonai felhasználással kapcsolatban nyújt műszaki segítséget olyan ország vonatkozásában, amely a nemzetközi kötelezettségvállalás alapján Magyarországra nézve kötelező fegyverkiviteli korlátozás alá tartozik.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt bűnszövetségben vagy üzletszerűen követik el.

³ Hangsúlyozván ezeknek a bűncselekményeknek a fontosságát és részleges elkülönülését az egyéb közbiztonsági valamint a gazdasági bűncselekményektől, az új Btk. külön fejezetbe sorolta ezeket a tényállásokat. A fejezet által szabályozott bűncselekmények közös védett jogi tárgyai a Magyarországra az Európai Unió jogi aktusából vagy nemzetközi szerződésből háramló közbiztonsági célú tilalmak (például nemzetközi szerződés által tiltott fegyver gyártása vagy forgalmazása, embargó) megtartáshoz fűződő összértékes érdekek, amely a nemzetközi közösségek összehangolt külpolitikai fellépésének megvalósítását is szolgálja. A fejezet alatti tényállások védelmet biztosítanak továbbá a legveszélyesebb haditechnikai és a kettős felhasználású termékek jogosulatlan előállításával, birtoklásával, forgalmazásával, stb. szemben is, a korábbi Btk. szabályozásához hasonlóan. A fejezet alatt található bűncselekmények a hatályos Btk. XVI. Fejezetének I. cím alatti közbiztonság elleni bűncselekményekből válnak ki (lényegüket tekintve a közbiztonság védelmét biztosítják), de ezek sajátossága az is, hogy üldözésük nemzetközi kötelezettség-vállaláson alapul. A fejezet felépítésében a bűncselekmények besorolása a legsúlyosabbtól halad az enyhébbek felé. Lényeges változás, hogy a tárgyi súly szerinti bontást következetesebben jeleníti meg a Btk., ezért külön tényállásban kerül meghatározásra a haditechnikai termékkel és szolgáltatással, és a kettős felhasználású termékekkel visszaélés. A büntetési tételhatárok meghatározása követi a bűncselekmények veszélyességét, megfelelően arányosítva azokat egymáshoz. (A 2012. évi C. törvény javaslatához fűzött indoklás alapján.)

(4) Aki haditechnikai termékkel vagy szolgáltatással visszaélésre irányuló előkészületet követ el, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) E § alkalmazásában

a) engedélyen a Nemzetközi Importigazolást, valamint az ezeket helyettesítő okmányokat is érteni kell

b) haditechnikai terméken az 1236/2005/EK rendelet III. mellékletében meghatározott árut is érteni kell,

c) tiltott haditechnikai termék: az 1236/2005/EK rendelet II. mellékletében meghatározott áru.

A bűncselekmény védett jogi tárgya a haditechnikai termékek gyártásának, forgalmazásának valamint a haditechnikai szolgáltatások nyújtásának állami monopóliuma, illetve engedélyezési rendszere. Az elkövető ennek a megsértésével a közbiztonságot is veszélyezteti, így áttételesen a közbiztonság védelme is jogi tárgynak tekinthető. A bűncselekmény kerettényállás, alapvető háttérnormája az 1236/2005/EK rendelet, de emellett két magyar jogszabály, a haditechnikai termékek gyártásának és a haditechnikai szolgáltatások nyújtásának engedélyezéséről szóló 2005. évi CIX. törvény, valamint a 160/2011. (VIII. 18.) Korm. rendelet a haditechnikai eszközök és szolgáltatások kivitelének, behozatalának, transzferjének és tranzitjának engedélyezéséről, valamint a vállalkozások tanúsításáról is tartalmaz olyan fogalom-meghatározásokat, amelyeknek a bűncselekmény megállapítása szempontjából jelentősége lehet.

A bűncselekmény alanya bárki lehet, és csak szándékosan követhető el, egyenes vagy eshetőlegesen szándékkal egyaránt.

A bűncselekmény elkövetési tárgya a haditechnikai termék illetve a tiltott haditechnikai termék. Ezek körét a hatályos Btk. alapján már nem magyar jogszabály, hanem EU-s norma határozza meg, az 1236/2005/EK rendelet. A vonatkozó magyar jogszabály, a 2005. évi CIX. törvény haditechnikai termékeket felsoroló mellékleteit a jogalkotó 2012. január 1-től hatályon kívül helyezte. Ez a törvény is definiálja a haditechnikai termék fogalmát, a következőképpen: a védelem terén alapvető biztonsági érdekeket érintő, kifejezetten katonai, nemzetbiztonsági, rendvédelmi és rendészeti célokra alkalmas, az Európai Unió közös katonai listáján található, illetve nemzeti érdekből ide sorolt termék vagy szolgáltatás. Eszerint lehetőség lenne nemzeti érdekből az EU-s listán túl is a haditechnikai termékek listájának a bővítésére, ez azonban komoly jogbiztonsági aggályokat vetne fel, ezért gyakorlatilag az EU-s listát tekinthetjük e tárgykörben irányadónak.

Az (1) bekezdés c) pontja alapján tiltott haditechnikai termékek minősülnek a vonatkozó EU-s jogi norma II. melléklete szerint a következő termékek:

1. Emberek kivégzésére tervezett áruk:

1.1. Akasztófák és nyaktilók.

1.2. Emberek kivégzésére szolgáló villamosszék.

1.3. Légmentesen záródó, pl. acélból és üvegből készült kamrák, melyeket emberek halálos gáz vagy egyéb halálos anyag alkalmazásával történő kivégzése céljára terveztek.

1.4. Automatikus fecskendőrendszerek, melyeket emberek halálos vegyi anyag beadásával történő kivégzése céljából terveztek vagy módosítottak.

2. Emberek megfékezésére tervezett áruk:

2.1. Alacsony áramerősség mellett 10 000 V-ot meghaladó teljesítményű elektromos sokkolószíjak, melyeket emberek elektrosokkal történő megfékezése céljára terveztek.

Elkövetési tárgyak továbbá a (2) bekezdés alapján a vegyi, biológiai, nukleáris fegyver, más nukleáris robbanóanyag, illetve ezeket célba juttatni képes rakétatechnikai eszköz.

Elkövetési magatartás haditechnikai termék esetében az engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve történő gyártás, forgalomba hozatal, illetve haditechnikai szolgáltatás nyújtása, valamint a haditechnikai termék engedélytől eltérően történő felhasználása. Ez a fordulat a visszaélés lőfegyverrel bűncselekmény elkövetési magatartásaihoz hasonló, ezért ehelyütt pusztán utalunk az ott leírtakra.

Tiltott haditechnikai termékek esetében pedig büntetendő az előállítás, megszerzés, felhasználás, tartás, átadás, forgalomba hozatal, az ország területére történő behozatal, onnan kivitel, vagy azon átszállítás. Ezek az elkövetési magatartások gyakorlatilag mindent lefednek, a tiltott haditechnikai termék gyártása, birtoklása, vagy akár rövid időre történő megszerzése is bűncselekmény. Büntetendő továbbá, az ilyen, tiltott haditechnikai termékek, vagyis a legveszélyesebb vegyi, biológiai stb. fegyverek esetében műszaki segítség vagy támogatás nyújtása.

Külön hangsúlyozzuk, hogy haditechnikai termékek megszerzése, birtoklása nem minősül bűncselekménynek, hacsak ezzel más bűncselekmény (például lőfegyverrel vagy robbanóanyaggal visszaélés) nem valósul meg. A megszerzés, tartás csak a tiltott haditechnikai termékek (az elkövetési tárgyak bemutatásakor felsorolt, emberek kivégzésére vagy megfékezésére tervezett áruk) esetében tényállásszerű.

Kiemelést érdemel témánk szempontjából az úgynevezett éjjellátó eszközök problémaköre, különösképpen azok, amelyek második, harmadik vagy magasabb generációs, fegyvertávcsőként (is) használható eszközök. Az ilyen eszközök a vonatkozó jogszabályok alapján egyértelműen haditechnikai eszköznek minősülnek, és ezen eszközök, mint például a második és harmadik generációs éjjellátó céltávcsövek megszerzésének és tartásának a vonatkozásában tehát esetleg felmerülhetne a visszaélés haditechnikai eszközzel vagy visszaélés kettős felhasználású termékkel bűncselekmény elkövetése. Ez azonban az Új Btk. alapján kizárható a következő érvek alapján: a megszerzés, felhasználás, tartás stb. csak a tiltott haditechnikai termékek vonatkozásában minősül bűncselekménynek, egyéb haditechnikai termék vagy kettős felhasználású termék magánszemélyek általi megszerzése, birtoklása illetve használata nem bűncselekmény. Vagyis bármilyen modern éjjellátó vagy hőkamerás kereső vagy céltávcső lehet bárkinek a birtokában.⁴ Ezzel szemben a gyártás, forgalomba hozatal és a szolgáltatás nyújtása engedély nélkül bűncselekmény. Vagyis magánszemély engedély nélkül birtokolhatja, de aki engedély nélkül kereskedik vele vagy javítja stb., az bűncselekményt követ el.

Orvvadászat

245. § Aki

- a) vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadászként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,**
 - b) külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti vagy fogja el,**
 - c) külön jogszabályban meghatározott tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kíméleti területen vad, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,**
- büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.**

Az orvvadászat tényállását 2012-ben az új Btk. emelte be a büntetőjogba, bár kultúrtörténeti gyökerei hosszú időre nyúlnak vissza.⁵ 2016. július 1. előtt orvvadászat sem valósult meg

⁴ Hasonló következtetésre jut Elek Balázs: Vadászok, halászok a büntetőjog hálójában. hvgorac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015, 277. o.

⁵ Ld. részletesebben: Balogh Ágnes: Kultúrtörténeti emlékek és az orvvadászat (In: Finszter Géza, Kőhalmi László, Végh Zsuzsanna (szerk.) Egy jobb világot hátrahagyni...: Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére. Pécs: Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Büntetőjogi Tanszék, 2016. pp. 172-179.)

éjjellátó eszközök vagy hőkamerák vadászat során történő felhasználásával, hiszen a Btk. 245. § c) pontjában meghatározott tiltott vadászati eszközök között a Vadászati törvény nem említette meg az elektronikus optikai eszközt. Ennek ellenére nem volt jogszerű a használatuk (még ha a birtoklásuk az is volt, és ma is az), hiszen a vadászat során történő felhasználásuk korábban is jogellenes magatartásnak, a vadászat rendje megsértésének minősült, amely közigazgatási szankcióval sújtható szabálysértés, és akár a vadászati engedély bizonyos időre történő bevonásával is járhatott már akkor is.⁶

A Btk. ugyan nem változott, de a háttérnorma, a Vadászati törvény beemelte a tiltott vadászati eszközök közé az elektronikus képnagyítóból vagy képátalakítóból álló, éjszakai lövésre alkalmas célzóeszközöket. Ezáltal bűncselekménnyé vált, ha vadászat során (a vadászat megkezdésétől a végéig, vagyis egyéni vadászat esetében a beírókönyvben szereplő két időpont között) éjjellátó vagy hőkamerás célzóeszköz van a vadász birtokában. Magát a használatot nem kell bizonyítani a hatóságnak. Tehát akár a vadászterület felé, vagy az onnan hazafelé közlekedés során is megállapítható a bűncselekmény elkövetése, ha vadász kocsijában ilyen eszközt találnak.

Összefoglalás

Ügyvédi munkám során úgy látom, a gyakorlatban ma még viszonylag ritkán fordul elő, hogy éjjellátó vagy hőkamera céltávcső vadászat során történő használata (vadászat alatt birtoklása) miatt bűncselekmény gyanújával büntetőeljárás induljon. Az viszont a jövőben negatív tendencia lehet majd, ha a hatóságok a helytelen jogszabály-értelmezésből adódóan olyan cselekményeket minősítenek bűncselekménynek, amelyek esetében kizárható a tényállásszerűség.

Az éjjellátó illetve hőkamerás céltávcsövek kereskedelme bizonyos esetekben minősülhet ugyan bűncselekmények, de a megszerzése és a tartása nem. Bármelyik sportvadász bármilyen típusból, bármennyit tarthat otthon külön engedély nélkül. Ezeket el is viheti magával az erdőbe, ha nem vadászni megy, csak természetjárás céljából, azaz éjszakai vadmegfigyelés, éjszakai fotózás stb. vannak nála ilyen eszközök. Ha rendőri ellenőrzés során ilyen eszközt találnak egy sportvadásznál, de már a vadászat idejének lejártá után, álláspontom szerint az sem bűncselekmény.

⁶ Elek Balázs: Orvvadászok nyomában. Elemzések és történetek a tárgyalóteremből. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2009, 80. o. (7.4. fejezet A vadászati hatóság közigazgatási eljárása)